

Straža v viharju

Izhaja vsak četrtek • Posamezna številka stane Din 1.50
Celoletna naročnina Din 35.— • Čekovni račun: „Straža v viharju“, Ljubljana, št. 16.790

Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju“ (A. Tepež) • Urejuje: R. Čuješ
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Miklošičeva 5 • Tisk Jugoslovanske tiskarne (K. Čec)

Ljubljana, 11. novembra 1937

Leto IV — Številka 6

Iz

katolicizma

živimo

za

slovenstvo

v

okviru

svobodne

in

močne

krščanske

Jugoslavije!

Slovenska kri kliče . . .

V mnogočem je žalostna zgodovina našega naroda. Hlapčevanje tujcem, sužnost, kri, uničevanje, da — celo umiranje. Od obširnega ozemlja, ki je bilo nekdanje naše, nam je ostal samo majhen kotiček tu pod Triglavom. Pa še tu, pravijo, so nam ure že štete. Na severu pritiska Nemec, na zapadu Italijan, na severovzhodu Madžar. Pa tudi sami doma imamo že pogrebce, ki komaj čakajo, kako bodo svoj narod »postopoma s počasno likvidacijo« nesi v — grob.

Pa morda bi vse to še ne bilo tako hudo, in bi se dalo še kako premagati, ko bi v naši dobi ne bila nastopila dva dogodka, ki sta pa privedla našo tragiko prav do vrhunca: 1. naša nesreča po svetovni vojni, ko so nam odtrgali tretjino narodnega telesa in narodne zemlje in jo dali tujcu in 2. ko bi nam tujina ne bila vzela še dobro petino naroda, najkrepkejših narodnih sil, samih mladih fantov in deklet, naših izseljencev.

Pa kdo je kriv tega žalostnega stanja? Tujec? Samo »tuji meč«?

Ni dvoma, da je »tuji meč« veliko kriv.

Toda, nobena zmeta bi ne bila za nas tako usodna, kakor ta, če bi dolžili samo »tuji meč«. Dijaku, kateremu je samo profesor kriv njegovih neuspehov, ni pomoči. Namesto da bi se začel učiti, bo samo zabavljajl čez profesorje. Vsak narod ima tako zgodovino, kakršno si zasluži in kakršno si sam naredi. Zato smo si Slovenci svoje tragike krivi v mnogih ozirih sami. Tujec je samo videl naše narodne slabosti, jih premeteno izrabljajl, nas uklepal v suženjske verige in ubijal.

Da je temu res tako, čutimo danes bridko pri reševanju naše »desete banovine«, naše Slovenije na tujem, našega slovenskega izseljenskega problema.

Nad tretjino svojega naroda imamo izven svoje domovine. Deset let težkega dela ima za seboj Družba sv. Rafaela, ki si je postavila za svojo nalogo reševanje slovenske krvi na tujem. Z mirno vestjo lahko rečem: teh deset let smo veliko delali, težko delali in veliko žrtvovali. Pa kaj je bilo naše glavno delo teh

deset let? Zakaj smo porabili največ časa, energije in tudi denarja? Za reševanje izseljenskega problema?

O, da bi ga! Koliki bi bili že njeni uspehi pri toliki naši dobri volji in tolikem delu.

Toda ne!

Kakor da bi valili sizifovo skalo na goro smo se mučili in trudili pred vsem za to, da bi bili narod, voditelje in maso prebudili k zavesti, kolike življenjske važnosti je, da rešimo svojo kri na tujem, da je skrb za naše na tujem skrb za nas same, da smo zato dolžni, dolžni in zopet dolžni skrbeti za nje kot za punčico svojega očesa. Agitacija po listih, z brošurami, s predavanji, po radiu, po društvih, po cerkvah, z izseljensko nedeljo itd. — vse samo za to, kar se pri drugih narodih že samo po sebi razume. Torej deset let dela za nekaj, kar bi bilo moralo biti že v narodu samem! Ali jih ni škoda? Skoraj 40 let nam je drlo naše ljudstvo v tujino, pa je le malo komu prišlo na misel, da so to »mi«, da je to naša lastna narodna kri, da ta kri slabi lastni narodni organizem, da je treba zanje skrbeti.

»Kaj pa gredo, doma naj ostanejo!« s takimi nevrednimi izgovori smo se, hoteli opravičiti pred lastno vestjo.

Pa tudi pozneje ni bilo nič bolje, ko so nam začeli iz tujine že teči mogočni viri — v milijonih na leto — krvavih žuljev naših izseljencev v naše podeželske hiše, občine, v naše denarne zavode, v našo trgovino in so nam reševali naše kmetije pred bobnom, nam zidali naše domove, nam po vojni kupovali nove zvonove itd.

Sele zadnja leta se zdi, da se je poživilo zanimanje za našo kri v tujini. Toda ni še to nova doba. Naj pri Rafaelovi družbi nekoliko mož popusti za kratek čas, pa smo tam, kjer smo bili, vse bo zopet zaspalo. Zakaj? Ni še to gibanje, ki bi zajelo zadnjega uda narodnega občestva. Preveč je še samo v ožjem krogu Družbe sv. Rafaela. Pri naših sosednjih narodih pa je ta zavest v vsakem posamezniku:

v literatu, pesniku, umetniku, politiku, profesorju, duhovniku, obrtniku, kmetu, da, tudi pri otrocih. Zato tam delajo samo za reševanje problema, ker so o njegovem obstoju že vsi prepričani. Organizacija je samo organizacija že prebujenih, za delo navdušenih sil. Pri nas pa? Saj me je sram povedati — niti petsto članov nima Rafaelova družba. In poleg te družbe nima narod nobene druge izseljenske organizacije. Pa ima nad milijon svojih ljudi izven ožje domovine!

In tako dalje!

Slovenska mladina! Ali ne čutiš v teh razmerah velike naše narodne boli?

Mladina, žalostna je dediščina, ki jo na tem polju sprejemaš od svojih očetov. Boš ti ostala tudi taka?

Zadnji poskus, kako prebuditi ves narod za skupno delo pri reševanju našega slovenstva izven naše ožje domovine, obenem pa ne tratiti časa pri reševanju tega problema, je — izseljenska zbornica. — Zamisljena je kot skupščina vseh naših organizacij iz domovine, ki bi hotele z nami zavihat rokave in se vpreči v zaostali voz in v to delo, pa tudi vseh organizacij naših slovenskih izseljencev v diaspori in širom sveta! Vsaj enkrat na leto naj se zbere ta skupščina k skupnemu zasedanju in pretresa vsaj najvažnejša vprašanja izseljenstva ter jih skuša rešiti s pomočjo oblastev in narodne volje. Stalno naj pa zbornica vodi vse delo po odsekih s strokovnjaki pri reševanju tega važnega narodnega vprašanja. V teh odsekih bo mesto za vsakogar, ki se hoče žrtvovati, pomagati, sodelovati. Tu bo mesta zlasti za našo mladino, da pomaga, da da svoje mlade sile in zmožnosti na razpolago narodu. Ves narod naj posveti vsaj del svoje skrbi, svojega dela, svojih žrtev in svoje ljubezni naši krvi na tujem.

Mladina! Ne prezri v svojem mladeniškem stremljenju tega problema! Ne pozabi slovenske krvi na tujem! Reši, reši jo, saj s tem rešuješ samo sebe.

P. Kazimir Zakrajšek.

Odnos Cerkve do države.

Levičarski tisk neprestano obtožuje Vatikan, da se je v raznih mednarodnih sporih opredelil za blok držav z avtoritativnim režimom. Nasprotno pa očita nacionalni socialistični tisk Nemčije Cerkvi, da podpira pokret ljudske fronte ter komunistične skupine.

Zgodovina izpričuje, da so se konkretne oblike državne organizacije le bolj ali manj bližale katoliškemu idealu države v državno-organizacijskem in socialnem pogledu. Nastopali so režimi vseh vrst in Cerkev je vedno povedala jasno svoje stališče, ali z ideološkimi temelji ali dejanskim izživljanjem določenega režima ne more soglašati.

»Straža« hoče vzdramiti vse slovenske katoliške sile. Zato jo podprite!

Katoliška akcija

3. Brezbožništvo postaja napadalno. Vsem je znano, da je boljševiški komunizem ateističen, brezbožen, in da je njegova glavna namera prevrtni ves družbeni red in porušiti temelje krščanske kulture, kot pravi papež v okrožnici Divini Redemptoris. Brezbožna gibanja našega časa se ne zadovolje le s trditvijo, da Boga ni, ampak so osvojevalna, borbeno (atheismus militans).

Proti temu trojnemu zlu je hierarhični apostolat v ožjem pomenu besede (»škofovski apostolat« ga je imenoval papež v nagovoru z dne 19. aprila 1931) nezadosten. Tudi delovanje duhovščine je preslabotno; to ne samo zaradi tega, ker je po nekaterih deželah duhovščine premalo, marveč še bolj zaradi tega, ker se je način življenja spremenil tako, da duhovščina nima in ne more imeti stalnega stika z ljudstvom (prim. papežovo pismo litvanskim škofom z dne 27. decembra 1930 in nadškofu v Toledu z dne 6. novembra 1929). V tovarne in neštete druge delovne obrate duhovnik kratkoma nima dostopa. V pismu švicarskemu episkopatu z dne 8. septembra 1929 toži papež zlasti o tem, kako nasledajo ljudje, ki so se odtujili vsakemu občevanju z duhovniki lažem in zmotam, ki jih širijo zapeljivci.

Ker je torej delovanje škofov in klera nezadostno, zato morajo priti na pomoč laiški apostoli. »E'Dio stesso che domanda questo aiuto«, »Bog sam zahteva to pomoč«, je ugovoril papež v nagovoru z dne 19. aprila 1931 in potem nadaljeval: »ta pomoč ni samo pravica ampak potreba in to najbolj vzvišena, ki si jo je mogoče misliti, zakonita in nujna«.

Novi časi zahtevajo nove oblike apostolata. »Katoliška akcija je med različnimi oblikami apostolata, ki so vse za Cerkev zaslužne tista, ki najbolj ustrezajo novim potrebam sedanjega časa« (Pij XI. v pismu lisbonskemu patriarhu z dne 10. novembra 1933).

»Katoliška akcija, ki je bila sicer vedno potrebna preko vse mere in takšna, da se ne da izpolniti ali nadomestiti v nobenem svojem delu s kakšno drugo ustanovo« (L'Azione Cattolica, che è sempre stata doverosa, sembra oggi necessaria oltre ogni misura e tale da

Ko se je pojavil marksistični pokret, je Cerkev izdala proti komunizmu okrožnico »Rerum novarum« in »Quadragesimo anno«. Katoliška Cerkev obsoja zablode totalitarnega pojmovanja države. O nacionalno-socialističnem režimu v Nemčiji je izrazila jasno svoje mnenje v okrožnici »Mit bremender Sorge«. To je dokaz, da je Cerkev proti vsakemu režimu strogo kritična in načelna. Išče pa sodelovanja z vsako državno oblastjo in skuša urediti razmerje do nje v konkordatih. Dejstvo pa je, da države, ki je v njih zavladala komunistična ideologija, ne iščejo sožitja s Cerkvijo, ampak odklanjajo zvezo z njo.

Avtoritativni režimi so sklenili s kat. Cerkvijo konkordate. Nekateri so si prilastile dejansko pravico, da razlagajo konkordat, kakor to odgovarja njihovim kulturno-političnim zamislim, dočim so n. pr. Avstrija, Poljska, Portugalska v izpolnjevanju sprejetih obveznosti ostale iskrene. Mussolini je ob pravem času spoznal važnost dobrih odnosov med državo in Cerkvijo, Hitler in njegov režim pa vse globlje gazi v kulturni boj, ki ni samo cerkvenopolitičnega značaja, temveč že prehaja v spor z nauki, ki jih je Cerkev dogmatično izoblikovala. Uspehi doslednega in lojalnega sodelovanja Cerkev in države so vidni v Nizozemski, Švici, Irski, Kanadi. Tudi ljudskofrontaški režim v Franciji je bil po zaslugi radikalne stranke toliko dosleden, da se je odločil za cerkveno politični »status quo«.

Cerkev stremi za tem, da bi se kar najpovoljnejše uredili odnosi med posameznimi državami in njo. Zeli, da ne bi prišlo do krvavih preganjanj onih, ki so ji ostali zvesti.

non potersi compiere e sostituire in nessuna delle sue parti da altre opere«, papež Pij XI. v pismu nemškemu episkopatu z dne 29. junija 1933).

»Potrebno je v novih časih in novih nadlogah ozreti se po novih sredstvih in novih pomočeh« je pisal papež Pij XI. 25. julija 1932 predsedniku nemškega katoliškega shoda v Essenu in nato omenil, da ga veseli, da so se Nemci odločili za Katoliško akcijo.

V pismu argentinskemu episkopatu z dne 4. februarja 1931 pravi papež, da si mora preskrbeti kler pri svojem apostolskem delu pomoč laikata. »To pomoč bo laikat nudil po organizacijah Katoliške akcije«. A apostolat, ki ga tako izvršujejo laiki, je tista oblika, ki najbolj ustreza potrebam našega časa; to smo praktično izkusili.«

»Mnenja smo, da je Katoliška akcija velika milost za vernike, ki jih Bog kliče k ožjemu sodelovanju s hierarhijo. Je pa tudi velika milost za hierarhijo samo, za škofove in duhovnike, ki bodo našli v vrstah Katoliške akcije plemenitih duš, pripravljenih jim uspešno pomagati, da bodo mogli vedno bolj in vedno bolj na široko vršiti svoj apostolat« (Pij XI. v pismu braziljskemu episkopatu z dne 28. oktobra 1935).

»Vedno učimo in povdarjamo, da je Katoliška akcija potrebna, zakonita in nena domestljiva« (pismo Pija XI. kardinalu Schusterju z dne 26. aprila 1931).

Naj bo dovolj navajanja papeških izjav o tej stvari! Iz njih si more vsakdo sam ustvariti sodbo o tem, kako sodi papež o potrebi Katoliške akcije. Potrebna pa je prav takšna oblika apostolata, kot ga predstavlja Katoliška akcija, ker gre tu za organizirano apostolsko delovanje in za metodo specializacije. Naš čas namreč zahteva, da se mora apostolsko delo tako izvajati. O tem bomo še pozneje govorili.

Papeževe izjave o potrebi Katoliške akcije so torej jasne. Ob preučevanju potreb Katoliške Cerkev v našem času pa postane jasno, da ne gre le za osebno mnenje Pija XI., marveč da je Katoliška akcija nujna potreba Cerkev, ki ni odvisna od tega, ali sedi na papeškem prestolu Pij XI. ali kakšen drug papež, pač pa od tistega trojnega zla, ki ga je sedanji papež tako globokomunno analiziral. »V Rimu jim torej ne more biti žal, da so začeli s Katoliško akcijo«, dokler bodo pravilno presojali svetovni položaj in se po pravilni diagnozi tudi ravnali, o čemer pa ne more imeti noben trezen človek, ki res preučuje prizadevanje sedanjega papeža in katoliškega episkopata vobče za Katoliško akcijo, nobenega pametnega dvoma.

Vsak po svoje . . .

»Vsak po svoje« — je ono bistveno revolucionarno geslo, ki ga je vrgel v človeško družbo liberalizem slabega spomina. To geslo je razgnalo organsko zgradbo človeške skupnosti v babilonsko anarhijo. To individualistično načelo je raztrgalo vezi moralnih zakonov. Ta klic je s svojim razbesnelim odmevom razdejal naravno hierarhijo vrednot. Ta novi življenjski zakon je odrekel sankcijo avtoriteti. Ta kratek stavek z eno mislijo pa s tisoč negacijami je rodil verske ločine in herezije. Ta zapeljiva krilatica je speljala s tira svoječasna takozvana »mladinska gibanja«; iz te misli je vzklikal nesmiseln in zmeden »krščanski socializem«. To geslo je sprožilo zmoto o avtonomiji umetnosti.

»Vsak po svoje« naj živi po veri; »vsak po svoje« naj tolmači in aplicira katoliška načela na življenje; »vsak po svoje« naj si razlaga časovno tendenco in smer Cerkev; »vsak po svoje« naj sprejme okrožnice; »vsak po svoje« naj sodi, kaj je v skladu s katoliškim naukom in moralno, s smernicami in željami Cerkev . . . »Vsak po svoje« — ta strup, ki razkraja;

Človek je družno bitje

Ko smo spoznali, da je možno zgraditi družbeni red samo, če upoštevamo človekovo osebnost in njegovo družno naravo, in ko smo že podrobneje določili, kaj vsebuje človekova osebnost, si oglejmo še njegovo drugo bistveno potezo, njegovo družno naravo. Čeprav je človek oseba z njemu lastnim namenom, vendar ne more sam zase obstojati in uspevati. Družbo potrebuje za svoj telesni in duhovni obstoj ter razvoj.

Človekova družnost je utemeljena v spolem nagonu in v njegovih socialnih lastnostih. Bog je človeka ustvaril kot družno bitje. »In ustvaril je Bog človeka po svoji podobi; po podobi božji ga je ustvaril, moža in ženo, ki je ustvaril.«

Vse človekove lastnosti, ki imajo bolj ali manj socialni značaj (n. pr. pravičnost), pa dosega svoje dopolnjevanje v ljubezni, ki vse v sebi vključuje. Ljubezen že po svojem bistvu ne sprejema samo, ona predvsem daje in s tem sebe osrečuje.

Že življenje samo sili človeka, da živi v družbi. Nebogljen se rodi in brez družbe bi si ne mogel ohraniti niti telesnega življenja. Prav tako je tudi v duhovnem oziru navezan na družbo. Kakšna bi bila naša kultura, če bi moral vsak vse sam iznajti in doumeti? Tako pa družba vsakemu posamezniku posreduje vsa spoznanja in izkušnje prejšnjih rodov. Vse to je tako jasno, da ni treba o tem še izgubljati besed.

Najvidnejše zunanje znamenje človekove družne narave je govor, s katerim izraža človek soljudem svoje misli, čustva in občutke. Skupen jezik predstavlja bistveni element naravne družbe naroda, čeprav ni edini in ne vedno odločujoč. Le pod tem vidikom moremo razumeti n. pr. prizadevanje Ircev, da obnovijo svoj jezik, ki ga nihče več ni govoril.

Zmotne so torej vse zamisli, ki hočejo ustvariti videz, kakor da človek sam sebi zadošča in ga hočejo osamosvojiti vseh naravnih vezi do družbe ter namesto njih postaviti umetne, od volje vseh in tudi vsakega posameznika odvisne vezi. To je storil Hobbes (1588—1679), ki trdi, da je človek po svoji naravi popolnoma pokvarjen. Da boj vseh proti vsem človeštva ne bi uničil, so ljudje odnehali, odstopili oblast nad sabo enemu ali nekaterim in se tako združili v družbo. J. J. Rousseau (1712—1778) pa je nasprotno trdil, da je človek po svoji naravi dober in da sam sebi popolnoma zadošča. Toda tisti, ki si je prvi prilačil lastnino in trdil, da je njegova, pa so mu ljudje verjeli, je pravi povzročitelj vseh

ta vir skepticizma in kritizma; ta lažni opravičevalec individualizma, ta je za skupnost, za optimistični polet, za disciplino in organizirano aktivnost to, kar dinamit za trdnjavo. — Ta nekatoliški duh liberalizma, ki preži za to frazo, mora ven iz nas. Strgajmo ta stari kvas liberalizma, ki se hoče vtihotapati v naše novo testo, da ga izpridi.

Kristjani, smo mi res katoličani? Ne, dokler je v nas še kaka klica liberalizma, nismo katoličani!

Katoličan biti se pravi, postaviti katolicizem za mero in sodbo vsemu, kar je v nas in okoli nas, vse temu univerzalnemu principu podrediti in imeti katolicizem za osnovo in nagib vsemu našemu ustvarjanju in dejavnosti.

Ali bi sploh bilo mogoče drugače gledati na Španijo kot na to borbo od njenega početka gleda Cerkev, ako bi bil katolicizem in ne politične simpatije ali nesimpatije vidik našega gledanja; ako bi gledali res katoliško in ne — vsak po svoje.

prepirov, vojn in zločinov. Da se ne bi človeštvo poklalo, so se ljudje po pogodbi združili v družbo.

Na tej podlagi so nato zrasle zmotne teorije o organizaciji družbe, kjer naj bi edino odločala volja suverena naroda brez ozira na Boga ali kakršnekoli pravne norme.

Čeprav je človek tako bistveno družno bitje, da bi brez družbe niti obstojati ne mogel, pa vendar ta njegova navezanost na družbo ni toliko, da bi smela družba njegov osebno ovirati ali celo zatirati.

Po načelih naravne pameti in utrjeni po naukih razodetja iščemo možnost medsebojnega odnosa in uveljavljanja vsakega od obeh, ki v času nekoliko niha sedaj v prid osebnosti, sedaj družni plati, z gotovostjo pa lahko ugotovimo meje, preko katerih uveljavljanje enega ali drugega ne sme.

Našim prijateljem!

Napadi na Stražo v viharju se dan za dnevno množijo z leve in desne. Ni nam, da bi vsakemu posebej odgovarjali. Samo »Delavskemu listu« sporočamo, da njegov odgovor na naše vprašanje ne moremo sprejeti za odgovor, ker ni povedal tega, kar smo želeli, da nam pojasni. Vsem drugim pa naj velja v odgovor, kar je napisal »Slovenski delavec v 4 števil. z dne 6. XI. 1937.

»Straža v viharju« mora dobro stražiti! Napadi na list naših akademikov »Stražo v viharju« se v zadnjih časih čimdalje bolj množijo. Od desnice do leve je vse proti njej. Kar po vrsti bi lahko naštetli vse časopise, kar jih ni v strogo katoliškem taboru, kako so se zaleteli v naše stražarje. Za dnevniki so prišli tedniki. V zadnjih dneh sta se v napadih posebno odlikovala »Delavski list« in oči zavijajoča kranjska »Sobota«, za tema je pričapljala na koncu še brezsvbinski jeseniški »Kovinar«. »Straža v viharju« torej dobro vrši svojo nalogo.

Vsi taki napadi nas še bolj utrjujejo v zavesti, da je naša pot pravilna.

Zgled katoliške žene

Odlični borec za pravice nemških katoličanov v javnem življenju Windthorst je zapisal o verski šoli: »Boj za šolo pomeni kar boj za krščanstvo. To je boj za križ in v tem boju ne bomo pustili, da nas zavaja kak pruski minister . . . V tem boju bo podlegla sedanja šolska politika, kakršno vodijo pri nas in sploh v svetu. Naj nam Bog da moči, da bomo vedno v tem boju sodelovali.«

Če bi Nemci bolj poslušali te besede in ne bi v časih miru opustili odločne zahteve po verski šoli, bi bilo ljudstvo bolj pripravljeno in bi nacionalni socializem naletel na neizprosni odpor pri njegovih ureditvi šolstva. Tako pa so take junaške izjave, kakor jo navajamo spodaj, bolj redke. V Nemčiji je neka junaška žena javno izrazila svoje odklonilno stališče do državnih šol in se izrekla za versko šolo iz naslednjih razlogov:

»Proti skupnim šolam glasujem: 1. Ker sem rimska katoliška vere in zato ne morem želeli, da se vzgajajo moji otroci v duhu novega poganstva. Od tega svetovnega nazora do konkretnega kulturnega boljševizma je namreč samo še majhen korak. 2. Zaradi svojega povsem nemškega narodnostnega stališča. Ne morem in tudi nočem pripomoči k temu, da bi se izpolnila več desetletij trajajoča zahteva komunistov.«

Uprava sporoča: Nekateri naši naročniki nam vkljub večkratnim opominom niso poravnali naročnine za lanski letnik. Vsem tem smo žal morali list ustaviti.

Poglavja iz zgodovine nafte

Haška konferenca, ki bi morala urediti vprašanje o onih vrelcih, ki so jih sovjeti zaplenili Deterdingu in drugim, ni uspela. Vse je pričakovalo, kako bodo petrolejski magnati branili svojo lastnino.

Bojkot sovjetske nafte.

Septembra 1922 sta se sešla v Parizu Deterding in skrivnostni Armenec Guelbekian. Toda parižani so zvedeli za vsebino njunega dogovora šele sredi septembra, ko je Deterding sprejemal v hotelu Majestic v Parizu posamezne zastopnike petrolejskih firm. Konferenca je trajala samo nekaj ur. Deterding je zahteval, da se Sovjetska zveza v interesu vsega sveta uniči, kar more povzročiti le bojkot ruske nafte, ki jo je treba oceniti kot ukrajeno blago. Vse države naj prepovedo uvoz sovjetske nafte. Po podpisu dogovora so objavili bojkot SSSR, ki so ga izrekle vse petrolejske družbe. Organiziral bi ga naj Deterding.

Toda komaj so minili štirje meseci, je prvi prelomil bojkot Deterding. Spoznal je, da je bojkot brez pomena, ker ga države niso podprele.

Borbe z rdečim kolosom.

Toda Deterding se po lastnem zatrjevanju ni boril samo za nafto, on je bil tudi načelni nasprotnik boljševizma. Čeprav je bila njegova borba težka, saj se je moral boriti proti državnemu kolosu, ki si je lahko privoščil bajne izgube, on pa je moral paziti, da bo lahko izplačeval delničarjem zadostno dividendo in še je moral skrbeti, da ga ni oškodoval njegov tekmeč — Standard Oil.

Pod mirno površino evropskega javnega življenja se je bil trd in neizprosni boj, ki se je o njem mnogo pisalo in je težko reči, koliko so ta poročila resnična. A v tem je njih pomen, da osvetlijo način tega boja.

V Parizu je živela v izgnanstvu iz Georgije, ki so jo zavzeli sovjeti, pregnana demokratska vlada pod vodstvom Šordanija. Iz tujine je vodila boj proti boljševikom. Toda zmanjkalo ji je denarja... Nenadoma pa so Šordanija poklicali v London. Deterding ga je sprejel. Upori in propaganda v Georgiji so se zopet nadaljevali. L. 1924 — velik upor. Že je boljševikom slaba predla in že so bile angleške čete pripravljene na posredovanje — Georgija je namreč zemljepisno in politično ključno vrelcev nafte na Kavkazu — ko so v zadnjem trenutku boljševiki poslali nad Georgijo 100.000 mož in v krvi zadušili upor. »New York Times« so poročale, da je tekla kri za nafto. Pognana vlada je ugovarjala, verjel pa ni nihče.

Boljševiki so izkoriščali vrelce do skrajnosti. Naprave so dobili zastonj in delavce so slabo plačevali — zato so lahko prodajali nafto po smešno nizki ceni. Proizvodnja je rasla: l. 1923 za izvoz 330.000 ton, l. 1924 že 771 tisoč ton, v l. 1925 kar 1,360.000 ton. Boljševikom ni bilo treba kalkulirati, oni so samo hoteli denarja za propagando. L. 1924 so organizirali po Evropi prodajalne, ki jih je nadzirala GPU. Rop v Angliji in Derop v Nemčiji sta izvajala lahkomišelnim in kratkovidnim kupcem boljševiške nafte denar, ki je bil namenjen za uničenje Evrope. Vsa propaganda proti boljševiški nafti ni zalegla nič. GPU je kupovala časopise in organizacije. Pojavljati so se začele »družbe prijateljev nove Rusije«. Svet je bil zaslepljen in ga niso izmodrile niti besede nekega sovjetskega zastopnika, ki je dejal: »Svetovno revolucijo prinašamo v Evropo na valovih nafte.« Boljševiki so krili 40% potreb v Italiji, 21% v Franciji, 16% v Nemčiji in celo v Angliji 4%.

Do l. 1927 je trajala navadna borba. V tem letu pa se je zgodilo nekaj, čemur nekateri pravijo legenda, drugi pa zopet zatrjujejo, da je dejstvo.

V maju 1927 Deterding ni imel miru. Poročila njegovih agentov, ki jih je imel povesod, so

ga vedno bolj vznemirjala. Sovjete je poznal bolje kakor kdorkoli v Evropi. On je vedel, kam hodi denar, ki ga lahkoverni Evropejci plačujejo v prodajalnah boljševiške nafte, on je poznal teroristične družbe, ki so od njega živele in špijske agencije, ki so kradle tajnosti evropskim generalnim štabom. Deterding je opozarjal na nevarnost, toda raje so verjeli rdečemu tisku, ki je hujskal: »Kapitalist se boji za svoje dividende.« Obupaval je že nad usodo človeštva, saj so v maju 1927 zgradili v Londonu poslopje za sovjetsko trgovinsko zastopstvo.

Sovjeti so potrebovali denarja. Po dolgem prizadevanju se jim je posrečilo, da so jim obljubili denar. Midland Banka v Londonu je bila pripravljena posoditi 50 milijonov funtov. Ta denar pa bi pomenil svetovno revolucijo: orožje, upore, stavke, nemire in konec stare Evrope. 11. maj so določili za izplačilo denarja.

Toda Deterding je imel v rokah dokument, ki ga je sicer mnogo stal, ki pa je nedvomno dokazoval, da je sovjetsko trgovinsko zastopstvo središče sovjetske špijonaže v Angliji in v kolonijah.

V noči od 10. na 11. maj je Deterding izročil svoj dokument angleški politični policiji. Zgodaj zjutraj je policija zasedla Arcos Lloyd. Pred preplašenimi uradniki so odprli tajne predale — zasegli so na daleč izvedeno špijonažo. Cesar niso hoteli verjeti, so sedaj pod težo dejstev morali verjeti — tudi sovjetska trgovina je v službi komunistične propagande in špijonaže.

Vsi diplomatski odnosi so bili takoj odpovedani in Midland Banka ni smela izplačati denarja, s katerim so Sovjeti že računali.

Toda Deterding se ni dolgo veselil zmage. Na pot mu je znova stopila Standard Oil, ki je poslala takoj v Moskvo svojega zastopnika, čeprav je sicer najdosledneje zagovarjala načelo nedotakljivosti zasebne lastnine. Njene družbe so kupovale rusko nafto in celo v angleških kolonijah tekmovala Deterdingu.

Pa tudi ves ta boj je samo poglavje v zgodovini nafte. Odslej poteka boj za sovjetsko nafto na treh frontah: Standard Oil — Schell — Asneft (sovjetski trust).

Še o kočevskem zborovanju

Tukajšnji jnsarsko-nemški koaliciji, ki jo družijo predvsem sovraštvo do vsega, kar čuti slovensko in do vsega, kar ne misli sokolsko, je bilo letošnje dijaško zborovanje v Kočevju velik trn v peti. Ni ji šlo v račun, da bi si upal razen sokolcev in nemških gasilcev ali kvečjemu še hitlerjanskih študentov iz Rajha kdo drugi nastopiti na kočevskih ulicah, zato so razumljive njene ovadbe pri političnih in šolskih oblasteh, ker so — psihološko vzete — samo poskus lastne samoobrambe. Že sam prihod slovenske katoliške mladine ji je tako zmešal možgane, da ni vedela, kako bi na pošten način zajezila prodirajočo slovensko in katoliško misel na Kočevsko, zato je segla po njej lastnem receptu — po ovaduštvu.

Tam nekje, kjer se ta dična bratovščina shaja, so se skuhale gorostasne vesti o kaljenju nočnega miru in o streljanju po ulicah, od tam so se razširile novice o petorici mrtvih, o ženski, ki da jo je zadela kap zaradi rjovenja slov. dijaštva, o skrunjenju farne cerkve, o prosjačenju po mestu itd.

Tako bujno zamišljene in tako hitro razširjene so bile te vesti, da je tik po zborovanju prišel sam g. župnik iz tri ure oddaljene Poloma povprašat v Kočevje, kje je tista petorica mrtličev in ali so Nemci ali Slovenci. In tista žena, ki jo je po klikarskem razbobnanju zadela kap, je že nekaj ur pred

prihodom dijakov od mestnega kaplana s sv. oljem maziljena umirala.

Samo s širjenjem takih vesti pa bi se dijaštvo ne oplahilo, zato je bilo treba o tem obvestiti politične in predvsem šolske oblasti. In je šla ovadba naravnost na bansko upravo, od koder so jo poslali nazaj v Kočevje okrajnemu glavarstvu v nadaljnje poslovanje. Vzporedno s to ovadbo pa je romal na vsa gimnazijska ravnateljstva točen seznam vseh udeležencev zborovanja z njihovimi »delikti« vred, češ tu jih imate, pritisnite jih k tlom, barbabe, da jih bo minilo veselje še kdaj motiti našo jnsarsko nemško idilo.

Če so pri impozantni bakladi, ki je spravila na noge vse Kočevjarje, res padli kaki očitki in vzkliki kot izraz narodnega navdušenja, ali niso bili na mestu? Kje je še kak narodno ogrožen kraj na svetu, kjer bi ljudje iste narodnosti zasledovali vsak korak lastne mladine in iz njega kovali korist tujerodu? Kaj takega je pridržano samo kočevskim jnsarjem in njihovim trabantom.

S kaljenjem nočnega miru tedaj ni bilo nič, kaj pa s prosjačenjem kruha po mestu? Zanimivo je prvič to, da so naši plemeniti ovaduhi prvotno govorili o prosjačenju dijakov pri gg. dr. Hočevanju, Figarju in Skvarči, v ovadbi pa so naenkrat navedena imena Verderber, Braune, Erker. Prvi 3 Slovenci, drugi Memci. Tu ugotavljamo samo dejstvo, da so imeli naši dijaki zadostno in odlično hrano v Dijaškem domu, tako hrano, kakršne po lastnih izjavah do sedaj še nikjer niso bili deležni. Pač pa potujejo v poletnih mesecih večje ali manjše skupine dijakov skozi Kočevje proti morju in ni izključeno, da je prav v tistih dneh potrkal kateri takih popotnikov na vrata gosp. dekana ali ostalih dveh Nemcev, vendar mislimo, da človek s primerno srčno kulturo kaj takega ne bo obehal na veliki zvon. Vemo za primer, da se je zgledalo pri ribniškem gospodu dekanu letošnje počitnice 18 lačnih nemških študentov, v Kočevju pa bijejo plat zvona, če si upa en sam slovenski dijak prestopiti prag kakega Nemca. Sicer pa, če bi recimo tudi bil poprosil ta ali oni fant pri kakem Nemcu za kosček kruha, ali naj bi to bilo tako nedostojno, da je stvar ovadbe vredna? Ali je bil potem tudi tak prekršek zoper bon ton, ko je kočevski Sokol prosjačil podpore pri najzagrizenejših Nemcih ob priliki letošnjega nastopa? Pa ni dobil samo kosčka kruha, po 20, 50 din »miloščine« so mu dajali. Zakaj tega ni ovadil spoštovani g. Čuk?

Kar se tiče napisov v cerkvi, pravi ovadba, da so dijaki pisali za oltarjem med sv. mašo, ki jo je daroval g. dekan. Kdor pozna kočevsko verkev, ve dobro, da bi bilo kaj takega nemogoče. Imamo pa potrjeno župnega urada v rokah, »da so bili napisi za oltarjem ugotovljeni dne 20. avgusta, t. j. dva dni po odhodu dijakov, napisane ploščice po klopek pa da niso bile potrpane, temveč nekatere le »zrahljane«. Zato z upravičenostjo sumimo, da so napise napravili naši nasprotniki, z namenom, da jih potem podtaknejo nam, glede ploščic pa itak vsi vemo, da so nekatere zrahljane že leta in leta.

In še nekaj omenja ovadba. Katoliški slovenski dijaki so nosili plemenske (slovenske) trakove! Kakšen greh v očeh slovensko-nemških Jugoslovenov! Vprašamo samo, zakaj ni bila ovadba odločno zavržena, ko ni nihče pozval dijaštva, da slovenske trakove odstrani?

Taki so bili glavni delikti naših fantov, katerih bi količkaj dostojen nasprotnik niti ne omenjal ne, toda kočevski naprednjakar, ki misli, da ima monopol na ves kočevski življenjski boj, da se ne bi Kočevje tudi versko in narodno prebudilo, zato bi bil ovadbo sestavil tudi, če bi naše dijaštvo ne bilo dalo niti glasu iz sebe, če bi sploh javno nikjer nastopilo ne bilo. Take ovadbe in od take strani so nam samo priznanje, da smo na pravi poti, da smo zadeli nasprotnika v Ahilovo peto, zato drugič zopet!

I v e r i

Cerkev na svetovni razstavi. Znani francoski duhovnik in časnikar Reviers de Mony ceni število obiskovalcev papeškega paviljona na pariški razstavi na 600 v eni uri. Tedensko sv. prodali otrok 1500 izvodov sv. pisma in papeških okrožnic. Vsak večer so številni obiskovalci prisluškovali večerni molitvi, ki jo je pel pariški deški zbor.

Program za mednarodni evharistični kongres v Budimpešti so določili takole: 25. maja pričetek kongresa; 26. maja dopoldne skupno sv. obhajilo otrok, popoldne procesija na ladajah po Donavi; 27. maj je določen za vojsko, 28. maj za moše; 29. maja bo sv. maša papeževega legata in velika zaključna procesija. 30. maja pa se prično pred parlamentom jubilejne svečanosti sv. Štefana.

Kongres izobražencev v Sevilji. Kakor poroča »Universe« iz Sevilje, se mudita tam pisatelja Claude Farrère in Renè Benjamin, da bi pripravila mednarodni kongres izobražencev, ki bi se vršil v Sevilji v januarju 1938. Predmet kongresa bo študij osnovnih vprašanj, kako rešiti kulturo zapadnih dežel. Računajo, da se bo kongresa udeležilo do 300 evropskih izobražencev.

Ko je irski kardinal primas Mac Rory posvetil novega škofa v mestu Cavanu, je izjavil zastopnik predsednika Irske podpredsednik O'Kelly med drugim tudi: »Upam, da je enako tesna zveza, kakor je med ljudstvom in Cerkvijo tudi v odnošjih med državo in Cerkvijo, dokler ostane Irska Irska. Upam, da ne bo nikdar napočil dan, ko bi se obe ti veliki družbi ločili. Prav danes je odločilne važnosti, da je delo države in vlade globoko prežeto pravih krščansko katoliških idealov in načel.« Eden izmer irskih delavskih voditeljev pa je poudaril: »Velika množica delovnega ljudstva je globoko katoliška in hoče to tudi ostati. V domovih delovnega ljudstva še kraljuje Bog in njegovi služabniki uživajo v tej deželi še prav tako spoštovanje kakor v preteklosti.«

Na Portugalskem zelo primanjkuje duhovnikov. Lissabonska patriarhija šteje po štetju iz l. 1930 1,412.736 duš, za katere skrbi samo 320 duhovnikov. Vsak duhovnik mora oskrbovati po več župnij, nekateri po 3, 4, 5, 6 ali celo 7. Izmed 218 župnij jih je 145 brez lastnega duhovnika. Povprečno mora oskrbovati en duhovnik 4415 vernikov. Trenutno nimajo tri mesta s približno 7000 verniki sploh nobene cerkve. V Lissaboni šteje ena župnija 59.543 vernikov in jo upravljata samo dva duhovnika.

V Franciji narašča število verskih šol. Na kongresu radikalno socialistične stranke v Lilleu je pred dnevi govoril poslanec A. Payet o šolstvu in ugotovil, da laične šole vedno bolj nazadujejo, da pa stalno narašča število verskih šol, posebno izrazito pa v okrajih Finistère, Ille et Vilaine, Loire Inférieure, Côtes du Nord, Maine et Loire, Morbihan in Vendée! To naraščanje pripisujejo dejstvu, da čutijo nekatere učne moči za svojo dolžnost, da žalijo verski čut prebivalstva. Prav to pa pri mnogih zopet poživlja versko življenje in skrb za pravo versko vzgojo otrok. Tudi življenje mnogih učiteljev po vaseh ni prav nič zgledno. Niso cerkveno poročeni, otrok ne dajejo krstiti in tudi za cerkveni pogreb jim ni mar.

Katalonska generaliteta snubi katoličane po radiu. Vsak teden enkrat oddajajo za katoličane ter jih vabijo in prepričujejo, kako pametno bi bilo, če bi bili na njihovi strani. In pretekli teden smo slišali sledeče: »Vsi katoliki se moramo združiti, da bomo zavrnilo papeža, ki pa ni nič več kot katerikoli izmed nas; prav za prav še slabši, ker ni zmožen zasledovati poštene in pogumne politike, kot Negrin in Alvarez del Vayo.« »Maša je nemumnost preteklosti in bi morala biti že zdavnaj pokopana (in secula seculorum).« »Staropoganska zvižaja, ki jo danes imenujejo vera, bi morala že zdavnaj izginiti s sveta.«

Dom slovaških akademikov

Svoradov je dom slovaških katoliških akademikov v Bratislavi, ponos katoliške tvornosti, ki tako skrbi za akademsko mladino.

Bratislava je po vojni dobila skoraj popolno univerzo. Zaradi nezdravih stanovanjskih razmer med slovaškimi akademiki je že l. 1922 prišel prelat dr. Filkorn na misel, sezidati visokošolski dom. Ustanovil je »Podporno društvo sv. Svoradova«, začel zbirati denarna sredstva in uresničevati svojo veliko socialno zamisel stopnjema po danih sredstvih. Kot priznava g. prelat sam, so bili prav verski in narodni oziri motiv, da se je lotil tega podjetja. Brez sredstev — v zaupanju na božjo in narodovo pomoč je pričel z delom. Vzbudil je zanimanje za svoj načrt ne le doma, ampak tudi pri ameriških rojakih. Leta 1926 so položili vogelni kamen in dogradili prvi trakt. In potem sleherno leto kaj novega do danes, ko ima dom prostora že za več kot štiri sto akademikov in je še daljnja gradnja v načrtu. L. 1928 so ga slovesno blagoslovili ob udeležbi državnih oblasti. Da bi stanovalec spominjal na prvi namen življenja, so postavili v vežo velik, preprost lesen križ, kamor v slovesnejših prilikah zabijajo gojenci žebelje s svojimi monogrami in tako prisegajo na ta krščanski simbol in življenjski program. L. 1932 je dom dobil še lično kapelo Matere Božje, katere okna so okrašena s slikami zavetnikov slovaških šestih škofij.

Za gradnjo so prispevali: dežela, ki ima tudi nekaj svojih financ, okresi, župnije in posamezniki. Nad 100 akademikov ima ustanovne sobe, ki so ne le zgrajene iz naklonitev oseb, ampak nudijo določenim brezplačno stanovanje. Ustanovne sobe nosijo ustanovnikovo ime.

Danes je Svoradov ognjišče in središče duhovnega in društvenega življenja katoliškega dijaštva. Tudi v državnem visokoškolskem domu je 50 odstotkov katolikov, vendar se ti kat. društvenega življenja bolj malo udeležujejo. Mi, ki smo navajeni društvenih prostorov, pogrešamo, da nimajo posebnega društvenega lokala, ki je ljubljanskim akademikom neobhodno potreben, da zvedo novice in da pokramljajo s tovariši ter skupno pretresejo dnevne dogodke. Tu nadomeščajo take lokale obednica, čitalnica in še majhen vrtiček, ki je zlasti v poletnih večerih priča živahnih debat, pa bolj političnega kot kultur-

nega značaja. Politična neodvisnost in razcepljenost ima čisto svoje odzive tudi v kat. kulturnem društvu, ki mora zaradi tega posebno paziti, da se tovrstna trenja ne razbohote na škodo sicer enotnega kat. programa. Čitalnica je vedno močno obiskana, saj pa je tudi bogato založena z vsemi mogočimi časniki in revijami. Tudi inozemskih je nekaj — poljskih in francoskih — od slovenskih pa le »Straža«.

Kot že omenjeno, je takoj v veži spominski lesen križ z lesketajočimi žebli, na stopnicah pa se blesti vsak dan izmenjani napis, geslo dneva, izrek kakega misleca in vodnika človeštva. Sleherni dan novo življenjsko vodilo, spominjajoče na naloge ljudi, njih smoter in cilj, vodilo, ki kaže na bogastvo globin človeške duše.

Vsako sredo se vrši v krasni prireditveni dvorani — za vse obvezno predavanje kakega teološkega profesorja in drugih laikov-strokovnjakov. Pred predavanjem in po njem zapoje svoradovski pevski zbor vsakokrat na novo naučeno narodno pesem — tekom leta je s tem naštudiran cel koncert. Za bodoče leto je njegov pevovodja obljubil, da bo priredil koncert samih slovenskih pesmi. Vsako leto obišče dom tudi rektor univerze, ki ima pri tej priliki pomembno predavanje kot letos: Ali optimizem ali pesimizem. Kot umevno, je za taka predavanja veliko zanimanja, ki privede tudi mnogo zunanjih gostov. V tej prireditveni dvorani se vrše v zimskem polletju razni kulturni in socialni tečaji, v poletnem pa se je vršil tečaj KA, ki je obsegal 23 predavanj iz vseh kulturnih območij. Delavnost Svoradčanov je prav znatna — mnogi so celo stalni sotrudniki katoliških listov — sodelujejo večinoma zastoj in tako pomagajo vzdrževati katoliški tisk. — Idealizma, požrtvovalnosti in elana je mnogo v njih. Ker pa je kulturno življenje še bolj v razvoju, ker slovaško izobrazbenstvo še ni tako številno, je jasno, da je vloga dijakov v javnosti vse bolj vidna in tudi vplivna. Vidiš jih nastopati na političnih shodih, v radiju prednašajo svoje seminarne izdelke s področja domoznanstva in književnosti.

Svoradov je dal narodu že celo kopico javnih delavcev; sedaj stanujeta v njem dva že splošno priznana književnika K. K. Geraldini in Jan. G. Bor. Tu izhaja tudi mesečnik, kul-

Sličice iz raja

Res da na meji SSSR strogo pazijo na to, da ne bi tujci in obiskovalci rdečega »raja« odnesli kakih dokumentov nič kaj preveč roznatega stanja v tem raju ter plenijo razne zapiske, fotografije in celo nerazvite negative. Toda že tega, kar ostane obiskovalcem v glavah in v srcu, je dovolj. Pričevanja razočaranih komunistov in njihovih prijateljev so porazna. In kar množe se razočaranja: Walter Citrin, voditelj francoskih rudarjev Kleber Legay, francoski komunist Yvon, belgijski delavec Zenon Schaefts, André Gide, Louis-Ferdinand Céline in zdaj še Roland Dorgelés s knjigo »Vive la liberté«. Pa niti tega ni treba navajati, saj so že uradni komunistični listi polni kritike naravnost sramotnih razmer.

V SSSR se tujci ne počutijo dobro. Ker sovjetom ni po volji in neradi vidijo, da bi po svetu zvedeli, kako se jim v domačem raju boljševizem slabo obnese, je ukazal Zakasky, šef GPU za Leningrad, naj strogo nadzorujejo tujce, češ da je med njimi mnogo takih, ki pridejo v Rusijo samo špionirat pod pretvezo udležbe na znanstvenih kongresih. Če je v »raju« res tako lepo, zakaj pa ne puste vsem, da bi si ga dobro ogledali?

Najnovejša komedija. V SSSR imajo novo komedijo: volitve vrhovnega sveta sovjetske zveze. Čeprav je predviden srečen konec, se vendar tu in tam pokažejo hibe v kulturni tehniki. Tako »Pravda« z dne 25. X. t. l. z žalostjo poroča: »V pokrajini Kujbičev so priprave za vrhovni svet sovjetske unije izredno slabo organizirane. Za mnoge okraje še niso niti določili volilnih okrajev. Kandidate za predsednike volilnih odborov izbirajo brez vsake resnosti. Dovolj je, če ugotovimo, da je bilo v Čerdaklinskem okrožju deyet kandidatov za predsednike že predkaznovanih.«

Rdečemu carju kar preveč kadijo. V Rusiji pripravljajo film. Leninovega in Stalinovega življenja in kot pravijo »Izvestja« z dne 20. okt. naj bi bil ta film himna slave in zahvale sedanjemu šefu. Prikazal naj bi vso utelešeno dobroto in veličino Stalina. K delu so pozvani vsi umetniki, ki-

turna revija - Svoradov. V zadnjem času govore tudi o ustanovitvi društva, ki bi tesneje povežalo bivše stanovalece tega doma. —ko.

parji, učitelji; vsa gledališča, da celo vasi morajo pomagati pri izvedbi filma. Ni treba pripomniti, da bi bila taka propaganda za trdnja Stalinova tla nepotrebna.

V ruski zvezni republikli je po poročilu »Pravde« še 3,756.000 popolnoma ali delno nepismenih ljudi. Pri tem pa je treba upoštevati, da je v SSSR »gramotni«, t. j. pismen že vsak, kdor se zna podpisati. »Likbe« (odprava nepismenosti) je tudi ena izmed fraz, ki se v dvajsetih letih obstoja boljševiškega režima ni premahnila iz futura v prezent!

V 11 jezikih in 15 milijonov izvodih bodo spomladi 1938 izdali v Moskvi knjigo, ki jo bo napisal sam Stalin. Poudariti hočejo, da je verski kult nasprotnik komunizma in da ni nikakega kompromisa med Rusijo in državami, ki še priznavajo veri kak pomen, ali celo hočejo v njenem duhu delati. »Stalinizem in ateizem pomenjata in oznanjata svetovno revolucijo« bo za uvod.

Skrb za mladino. »Industrija« z dne 14. X. 1937 sporoča: »Otroški vrtci slabo vrše svoje naloge in kritika mater je popolnoma upravičena. Pogosto se pojavljajo pri otrokih žledčne bolezni in okuženje z oslovskim kašljem, kar spričo slabega zdravstvenega nadzora niti ni čudno. Zdravih in bolnih otrok niti ne ločijo. Sicer pa često nadomestijo učiteljice otroških vrtcev s služkinjami.

Boljševiška kirurgija. Kakor sovjeti hvalijo »silen razvoj boljševiške medicine«, tako povedo poznavalci te opevane znanosti o napačnih diagnozah, o neznanju in nemarnosti, kar je postalo v dvajsetih letih vsakdanji pojav. Tako piše neki boljševik v listu »Zarja Vostoka«: »30. januarja so mojo ženo operirali v bolnišnici v Tiflisu. Po operaciji se je njeno stanje poslabšalo. Zdravnik jo je poslal v zdravilišče. Tam pa se ji je tako poslabšalo, da se je morala nemudoma podvreči drugi operaciji, pri kateri so ugotovili, da je zdravnik pri prvi operaciji pozabil v ženinem telesu škarje. Žena je med operacijo umrla. Radi tega nezaslišanega primera zanikarnosti sem vložil tožbo, a niti preiskovalni sodnik niti državna oblast se ni zato zmenila; zdravnik še do danes ni bil kaznovan.«

Hawardova univerza v USA je ob 400 obletnici svoje ustanovitve imenovala za častnega doktorja prava bostonskega nadškofa kardinala O'Connella.

Književnost

VZGOJA PISATELJSKEGA NARAŠČAJA

Spoznali smo načela, ki se jih mora držati katoliški književnik, in videli v bežnih obrisih položaj sodobne slovenske literature. Zdaj nastane vprašanje, kako naj mi praktično vzgajamo mladi pisateljski rod, ki bo nekoč tvorec naše besedne umetnosti.

Student okoli pete šole navadno začne pisati pesmi. Ti prvenci so okorni po jeziku in preprosti po vsebini ter imajo vse prvine epigonstva. Vsebinsko izražajo vtise iz narave, značilen pesimizem in čisto tudi fatalistično pričakovanje smrti. Šele kasneje posežejo v območje erotike. Dolgo mladi literat nikomur ne zaupa svojih skrivnosti, naposled pa le pošlje nekaj proizvodov Mentorju. Od prve ocene, ki jo urednik napiše o poslanem mnogokrat zavisi razvoj občutljivega fanta. Težko je presoditi uredniku vrednost teh prvencev, zato je ocena rada nepopolna. Dá pa se že takoj spočetka v delcih zaslutiti talent, ali ta talent se ne more gojiti od daleč in z listnico uredništva.

Na vsakem srednješkolskem zavodu se mora osnovati literarni krožek pod vodstvom kakega profesorja ali starejšega študenta, ki bo z osebnimi stiki izpodbujal člane mladega, nepriznanega Pen-kluba in jim dajal smernice za izobrazbo. Biti mora avtoritativen človek, ki bo z idealizmom in ljubeznijo do slovenske li-

terature vzgajal naraščaj, predvsem pa s potrpežljivostjo, kajti vsaka dobra stvar zahteva nekaj časa, da se razvije in uveljavi. Voditelj krožka mora poznati tekoče dogodke v slovenski književnosti, omogočati mora zrelim produktom objavo v tisku in s tem dvigati trezno zaupanje penovcev v svoj napredek. Poudarjati mora tri temeljne pogoje dobrega literarnega dela: oblikovno stran, etično stran in bogastvo misli.

A. Oblikovna stran.

Sem spada predvsem jezik. Jezik je živ organizem in kot tak spremenljiv. To njegovo življenje ne sme slepo okosteneti v knjigah in nikomur ni dovoljeno, da bi mu s purističnim natezanjem oviral razvoj. Med slovenskim ljudstvom je nešteto pristnih slovenskih in slovanskih besed, ki niso bile še nikdar tiskane. Naša skrb bodi, da jih pazljivo zbiramo in uporabljamo ter tako bogatimo besedni zaklad slovensčine.

K oblikovni strani spadajo tudi tzv. okraški, zlasti metafore. Metafora ali po naše prispodoba pomeni isto kar sliki pestrost barv. Tudi v tem pogledu moramo prisluhniti ustom preprostega ljudstva in ostrmeli bomo, koliko duhovitih in krasnih primer živi, ne da bi jih kdo do danes izčrpal. Vem, kako se vsak urednik razveseli nove metafore. Ponazarjanje življenjskih drobcev s sončnimi metaforami bodi naša prva skrb!

Dalje je važno poznanje metrike in knji-

ževne teorije. Glede prvega bi omenil, naj mlad poet nikar ne začneja s prostim verzom, čeprav mu recimo E. Kocbek še tako ugaja. Quod licet Iovi, non licet bovi! Ritem in rima morata biti kol, ki se okoli njega ovija rastoča trta leposlovja. In še nekaj — naj noben prozaist ne prične z romanom!

B. Etična stran.

Vsak pisatelj bo svojega duha nujno zanesel v delo, ker prav to njegovo gledanje na svet in življenje poživlja mrtve besede. Zelo važno je torej, kakšen nazor in morala se kaže v umetnini. Jasno je, da mora biti skrb voditelja literarnega krožka posvečena zlasti idejni vzgoji. On mora neprisiljeno vzbujati čut odgovornosti, ki jo v tem pogledu vsaka umetnina tvega. Voditelj mora biti dober poznavalec ne le življenja, ampak tudi katoliške morale in katoliškega nauka sploh. Iz tega njegovega znanja bo s koristjo črpal zlasti tisti, ki se bo posvetil kritiki.

C. Bogastvo misli.

Tu ima svoje vsepoživljajoče udejstvovanje človeška duša, nemirni duh, ki sprejema vtise zunanjega sveta, jih oplaja v intenzivno notranje življenje in jih kristalno uteleša v umetninah. Vsa čustva, ki gibljejo duhovno življenje človeka, imajo za posledico neizmerno širino domišljije, ki je tipična lastnost vsakega umetnika. Gloriola je, ki ga dviga nad malenkostne časovne razmere in nad po-

vpredno družbo, saj umetnik gleda v višino in daljavo.

S teh temeljev mora izhajati vsa naša skrb za vzgojo mlade slovenske katoliške pisateljske generacije, ki ne bo ustvarjala manj katoliško kakor estetsko. Zrtvovati moramo vse, da se naša kulturna rast viša kot znamenje našega žilavega in samobitnega življenja. Boš daj, da bi z naporei dohiteili toliko zanemarjenega in zamujenega in da bi tudi mi mogli dati vredno obliko najlepšemu, kar nosimo v srcih in dušah, se prtipali čez ozke meje domovine in prispevali kocko marmorja pri zgradbi svetovnega leposlovja in kulture sploh!

Knjige

Dr. Franc Jaklič: Svetla pot. Knjiga, kakor smo jo že dolgo in občutno pogrešali ter iskali zanj nadomestila v drugih jezikih! Knjiga obravnava mladostno čistost in je namenjena onim mladim ljudem, ki bi to svojo važno zadevo radi resno in trajno uredili in jo morda tudi drugim pomagali urediti. Odveč bi bila vsaka beseda pohvale. Vzemi in beri in opozori še svojo okolico nanjo! Glavna poglavja: Važnost vzgoje k čistosti; čistost; nečistost; nevarnosti; naravni pripomočki; nadnaravni pripomočki; odnos med fantom in dekletom; devišvo; »Vstal bom in šel k svojemu Očetu«. Knjigo je založila Jugoslovanska knjigarna. Še enkrat: vzemi in beri!